

Uchwała z dnia 8 stycznia 2008 r.

II UZP 6/07

Przewodniczący SSN Krystyna Bednarczyk (sprawozdawca), Sędziowie SN:
Roman Kuczyński, Jolanta Strusińska-Żukowska.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 8 stycznia 2008 r. sprawy z wniosku Tadeusza J. przeciwko Wojskowemu Biuru Emerytalnemu w B. o wysokość emerytury i odsetki, na skutek zagadnienia prawnego przekazanego przez Sąd Apelacyjny w Gdańsku postanowieniem z dnia 9 listopada 2007 r. [...]

„Czy podwyższenie emerytury o 15 % podstawy wymiaru emerytowi, którego inwalidztwo pozostaje w związku ze służbą wojskową - na podstawie art. 15 ust. 4 Ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin (Dz.U. Nr 10, poz. 36 ze zm.) może spowodować przekroczenie kwoty emerytury powyżej 75 % podstawy jej wymiaru wskazanej w artykule 18 ust. 1 powyższej ustawy ?”

p o d j ą ł uchwale:

Emerytura wojskowa wraz z podwyższeniem z tytułu inwalidztwa pozostającego w związku ze służbą, przewidzianym w art. 15 ust. 4 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 8, poz. 66 ze zm.) nie może przekroczyć 75 % podstawy jej wymiaru (art. 18 ust. 1 tej ustawy).

U z a s a d n i e

Przedstawione zagadnienie prawne wystąpiło w następującym stanie faktycznym. Wnioskodawca Tadeusz J. miał ustalone prawo do emerytury przed wejściem w życie ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 8, poz. 66 ze zm.), a wysokość emerytury wynosiła 100% podstawy wymiaru. Po wejściu w życie tej

ustawy organ rentowy wyliczył emeryturę na nowo na zasadach w niej określonych. Po uwzględnieniu 40 lat wysługi emerytalnej wysokość emerytury wyniosła 105% podstawy wymiaru, a ponadto przysługiwało zwiększenie o 15% podstawy wymiaru z tytułu inwalidztwa związanego ze służbą wojskową. Zgodnie z art. 18 ust. 1 kwota emerytury została ograniczona do 75% podstawy wymiaru. Tak obliczona emerytura była niższa od dotychczasowej, zatem zgodnie z art. 53 ust. 3 zachowano świadczenie w dotychczasowej wysokości do czasu, gdy jego wymiar przekroczy kwotę dotychczasowego świadczenia, co nastąpiło w maju 1994 r. W odwołaniu od decyzji Wojskowego Biura Emerytalnego w B. z dnia 13 grudnia 2005 r. wnioskodawca domagał się zwiększenia emerytury o 15% podstawy wymiaru z tytułu inwalidztwa związanego ze służbą wojskową oraz 5% wzrostu z tytułu ponad 35-letniej wysługi emerytalnej. Wyrokiem z dnia 31 lipca 2006 r. Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Bydgoszczy oddalił odwołanie wobec braku podstaw do przyznania emerytury w wysokości przekraczającej 75% podstawy wymiaru.

Przy rozpoznaniu apelacji wnioskodawcy od tego wyroku Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku powziął wątpliwość co do tego, czy podwyższenie emerytury o 15% podstawy wymiaru z tytułu inwalidztwa pozostającego w związku ze służbą wojskową może spowodować przekroczenie kwoty emerytury powyżej 75% podstawy jej wymiaru. Zgodnie z art. 15 ust. 1 ustawy emerytura wojskowa wynosi 40% podstawy wymiaru za 15 lat służby wojskowej, a w punkcie 1 tego przepisu przewidziany jest wzrost o 2,6 % podstawy wymiaru za każdy dalszy rok służby. Na podstawie art. 15 ust. 4 przysługuje podwyższenie o 15% podstawy wymiaru z tytułu inwalidztwa pozostającego w związku ze służbą wojskową. W przepisie przejściowym - art. 53 - ustawodawca przewidział, że przy przeliczeniu świadczeń przyznanych przed wejściem w życie ustawy uwzględnia się wzrost świadczenia z art. 15 ust. 1 pkt 1 i podwyższenie z art. 15 ust. 4. Zgodnie z art. 18 ust. 1 tak obliczone świadczenie bez uwzględnienia dodatków przewidzianych w art. 25 ust. 1 (dodatek pielęgnacyjny i dodatek dla sierot zupełnych) nie może przekraczać 75% podstawy wymiaru. Tak więc podwyższenie emerytury wnioskodawcy o 15% podstawy wymiaru z tytułu inwalidztwa pozostającego w związku ze służbą wojskową pozostaje bez wpływu na wysokość tej emerytury bowiem już tylko emerytura ustalona w oparciu o wzrost z tytułu służby 15 lat powoduje, że emerytura osiągnęłaby wysokość 105% podstawy wymiaru i dodanie jeszcze 15% podstawy wymiaru niczego nie zmienia przy ograniczeniu świadczenia do 75% podstawy wymiaru. Podobne

uregulowanie zawarte jest w ustawie z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 8, poz. 67 ze zm.), z tym że na podstawie art. 18 ust. 1 emeryturę ogranicza się do 75% podstawy wymiaru, a w przypadku zwiększenia o 15% z tytułu inwalidztwa pozostającego w związku ze służbą ograniczenie wynosi 80% podstawy wymiaru. W tym ostatnim przypadku uregulowanie jest korzystniejsze niż w ustawie o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych ale również także w tym przypadku wysokość świadczenia nie może przekroczyć określonego pułapu. W wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 8 września 2006 r., II SA/WA 732/06, wyrażono pogląd, że 15% dodatku inwalidzkiego przyznane skarżącemu na podstawie ustawy emerytalnej powinno być wliczane do wysokości maksymalnej, czyli pełnej emerytury. Po zsumowaniu wszystkich składników emerytury należy dojść do wniosku, że przekraczają one 75% podstawy wymiaru - świadczenie skarżącego jest więc emeryturą w pełnej wysokości. Sąd Apelacyjny opowiada się za tym stanowiskiem.

Na powyższy problem można jednak spojrzeć i tak, że najpierw dokonuje się obliczenia emerytury przez ustalenie wysługi emerytalnej wraz ze wzrostem z tytułu służby za każdy rok ponad 15 lat tej służby. Tak wyliczone świadczenie ogranicza się do 75% podstawy wymiaru, a następnie wyliczoną kwotę podwyższa się o 15% podstawy wymiaru z tytułu inwalidztwa związanego ze służbą wojskową. Za przyjęciem takiego rozwiązania przemawiałaby treść art. 53 ust. 1 pkt 4 i ust. 4 ustawy, gdzie jest mowa o pominięciu podwyższeń przewidzianych w art. 15 ust. 2 i 3 i o wysokości świadczenia z uwzględnieniem wszystkich wzrostów i dodatków oprócz pielęgnacyjnego i dla sierot zupełnych. Zgodnie z art. 17 ustawy w razie zbiegu prawa do podwyższenia emerytury z kilku tytułów za ten sam okres, podwyższenie przysługuje tylko z jednego tytułu; nie dotyczy to podwyższenia, o którym mowa w art. 15 ust. 4 (podwyższenie z tytułu inwalidztwa związanego ze służbą wojskową). Wskazywałoby to na wyjątkowe traktowanie przez ustawodawcę podwyższenia z tytułu inwalidztwa związanego ze służbą wojskową.

Ponieważ oba rozwiązania są możliwe, Sąd Apelacyjny uznał, że w sprawie występuje zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości i na podstawie art. 390§ 1 k.p.c. przedstawił je Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia.

Odpowiadając na przedstawione zagadnienie prawne Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W przypadku przyznawania emerytury, do której żołnierz nabył prawo po wejściu w życie ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin, kwestia sposobu ustalania jej wysokości nie powinna budzić wątpliwości. Zgodnie z art. 5 ust. 1 podstawą wymiaru emerytury jest uposażenie żołnierza na ostatnio zajmowanym stanowisku. Składniki emerytury wymienione są w art. 15 tej ustawy. Jest to 40% podstawy wymiaru za 15 lat służby i określone wzrosty za każdy dalszy rok służby oraz za poprzedzające służbę okresy składkowe i nieskładkowe (ust. 1). W ust. 2 i 3 przewidziane są podwyższenia za okresy służby na szczególnych stanowiskach oraz okresy służby na froncie w czasie wojny lub w strefie działań wojennych. Przepis art. 15 ust. 4 stanowi, że emeryturę podwyższa się o 15% podstawy wymiaru emerytowi, którego inwalidztwo pozostaje w związku ze służbą wojskową. Przy ustalaniu wysokości emerytury do kwoty stanowiącej 40% podstawy wymiaru dolicza się wzrosty z tytułu stażu emerytalnego i okresów składkowych i nieskładkowych oraz podwyższenia z tytułu pełnienia służby w warunkach określonych w art. 15 ust. 2 i 3, a także podwyższenie z tytułu inwalidztwa pozostającego w związku ze służbą. Przepis art. 17 stanowi, że w razie zbiegu prawa do podwyższenia emerytury z kilku tytułów za ten sam okres podwyższenie przysługuje tylko z jednego tytułu; nie dotyczy to podwyższenia o którym mowa w art. 15 ust. 4. Jeżeli okresy pełnienia służby w warunkach, o których mowa w art. 15 ust. 2 i 3, zbiegają się, podwyższenie przysługuje z jednego tytułu, natomiast podwyższenie o 15% podstawy wymiaru z tytułu inwalidztwa pozostającego w związku ze służbą jest zawsze dodawane do kwoty wyliczonej przy uwzględnieniu wzrostów i innych podwyższeń. Suma wszystkich omówionych składników stanowi kwotę emerytury. Zgodnie z art. 18 ust. 1 kwota emerytury bez uwzględnienia dodatków, zasiłków i świadczeń pieniężnych, o których mowa w art. 25, nie może przekraczać 75% podstawy wymiaru emerytury. Oznacza to, że kwota emerytury ustalona na podstawie art. 15 z uwzględnieniem wszystkich wzrostów i podwyższeń, w tym także podwyższenia z tytułu inwalidztwa pozostającego w związku ze służbą, jest ograniczona do 75% podstawy wymiaru. Przepisy ustawy nie dają podstawy do ustalenia emerytury w wyższej wysokości niż 75% podstawy jej wymiaru. Przekroczenie kwoty stanowiącej 75% podstawy wymiaru następuje wówczas, gdy przysłu-

gują wymienione w art. 25 dodatki - dodatek pielęgnacyjny dla emeryta oraz zasiłki i świadczenia pieniężne przyznane na podstawie odrębnych przepisów. W przypadku nabycia prawa do emerytury na podstawie przepisów omawianej ustawy podwyższenie emerytury o 15% podstawy wymiaru z tytułu inwalidztwa pozostającego w związku ze służbą nie może spowodować przekroczenia kwoty wynoszącej 75% podstawy wymiaru.

Przedstawione przez Sąd Apelacyjny wątpliwości dotyczą kwestii stosowania tych samych zasad przy przeliczeniu emerytury żołnierza, który prawo do emerytury nabył na podstawie przepisów obowiązujących przed wejściem w życie omawianej ustawy, to jest na podstawie ustawy z dnia 16 grudnia 1972 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 1983 r. Nr 29, poz. 139 ze zm.). Zgodnie z art. 4 tej ustawy podstawą wymiaru emerytury było uposażenie żołnierza na ostatnio zajmowanym stanowisku. Emerytura wynosiła 40% podstawy jej wymiaru za 15 lat wysługi emerytalnej i wzrastała za każdy dalszy rok o 3% podstawy wymiaru aż do osiągnięcia 100% podstawy wymiaru (art.11 ust. 1). W art. 36 przewidziany był dodatek w wysokości 15% podstawy wymiaru przyznawanym emerytom będącym inwalidami wojskowymi, z zastrzeżeniem, że wysokość emerytury wraz z tym dodatkiem nie może przekraczać 100% podstawy wymiaru emerytury. W porównaniu do obecnego stanu prawnego regulacja była o tyle korzystniejsza, że maksymalna wysokość emerytury mogła wynosić 100% podstawy jej wymiaru a obecnie wynosi 75%. Natomiast mniej korzystne były zasady waloryzacji świadczeń. Na podstawie art. 6 ustawy z dnia 16 grudnia 1972 r. emerytury i renty podlegały podwyższeniu na zasadach i w terminach określonych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin. Podwyższanie emerytur na tych zasadach powodowało, że maksymalna emerytura wynosząca 100% podstawy wymiaru stawała się z każdym rokiem niższa od aktualnego uposażenia żołnierza pełniącego służbę na takim samym stanowisku. Wysokość świadczenia przestała zależeć od stopnia wojskowego i zajmowanego stanowiska a zależała jedynie od daty przejścia na emeryturę. Przepis art. 6 ust. 1 obecnie obowiązującej ustawy w brzmieniu pierwotnym stanowił, że emerytury i renty podlegają waloryzacji w takim samym stopniu i terminie, w jakim następuje wzrost uposażenia zasadniczego żołnierzy zawodowych pozostających w służbie i zajmujących analogiczne stanowiska. Do czasu zmiany art. 6 dokonanej od dnia 1 stycznia 1999 r. ustawą z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst pier-

wotny: Dz.U. Nr 162, poz. 1118) maksymalna emerytura wojskowa wynosiła 75% uposażenia żołnierza pełniącego służbę na tym samym stanowisku. Maksymalna emerytura wynosząca 100% uposażenia żołnierza, który stał się emerytem kilka lub kilkanaście lat przed wejściem w życie nowej ustawy, waloryzowana na starych zasadach, mogła być znacznie niższa niż 75% obowiązującego w dniu wejścia w życie ustawy uposażenia na takim samym stanowisku. Nowa ustawa dokonując likwidacji tak zwanego „starego portfela” wprowadziła zasadę przeliczania emerytur i rent przyznanych przed jej wejściem w życie. Zgodnie z art. 53 ust. 1 wysokość świadczeń przyznanych na podstawie przepisów dotychczasowych ustala się na nowo z urzędu według zasad określonych w ustawie. Podstawa wymiaru podlega przeliczeniu na stawki uposażenia obowiązujące w dniu wejścia w życie ustawy (pkt 3) a emerytura jest obliczana na zasadach określonych w art. 15 z ograniczeniem do 75% podstawy wymiaru przewidzianym w art. 18 ust. 1. W wyniku przeliczenia emerytury najstarszych emerytów (także pobierających maksymalne emerytury) znacznie wzrosły, mogły natomiast ulec obniżeniu emerytury przyznane bezpośrednio przed wejściem w życie ustawy. Respektując prawa nabyte wprowadzono w art. 53 ust. 3 zasadę, że zachowuje się świadczenie w dotychczasowej wysokości do czasu, gdy jego wymiar przekroczy kwotę dotychczasowego świadczenia. Zasada ochrony praw nabytych obowiązuje tylko w takim zakresie, nie ma natomiast regulacji pozwalającej na przekroczenie maksymalnej wysokości emerytury (75% podstawy wymiaru) żołnierzowi, który w wyniku waloryzacji osiągnął ten pułap w stosunku do aktualnego uposażenia, podobnie jak w przepisach dotychczasowych nie było możliwości przekroczenia maksymalnej emerytury (100% podstawy wymiaru). Sposób obliczenia emerytury jest kwestią techniczną. Można zsumować wszystkie składniki wymienione w art. 15 wraz z 15% podwyższeniem i otrzymaną kwotę ograniczyć do 75% podstawy wymiaru emerytury. Można również dokonywać wzrostów i podwyższeń aż do osiągnięcia 75% podstawy wymiaru i dalsze należne podwyższenia pominąć. Ten ostatni sposób był stosowany na podstawie przepisów dotychczasowych i w sytuacji, gdy emerytura ze wzrostami za wysługę emerytalną przekroczyła 100% podstawy wymiaru, nie można było jej zwiększyć o dodatek z tytułu inwalidztwa związanego ze służbą wojskową. Nie może więc powoływać się na prawa nabyte do dodatku lub podwyższenia z tego tytułu żołnierz, któremu dodatek taki nie był doliczany do emerytury wobec przekroczenia 100% podstawy wymiaru. Emerytowi wojskowemu, który na podstawie art. 53 ust. 3 obecnie obowiązującej ustawy zachował świadczenie w dotychcześnie-

wej wysokości, emerytura nie może być podwyższona na innych zasadach, niż w wyniku waloryzacji. Nie ma zatem możliwości podwyższenia maksymalnej emerytury, wynoszącej 75% podstawy wymiaru, o dalsze 15%.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy na przedstawione zagadnienie prawne udzielił odpowiedzi sformułowanej w sentencji uchwały.

=====